

Hội Gióng là lễ hội Phù Đổng và lễ hội Sóc Sơn lên nhậm một lễ hội được biết trong số hơn 7.000 lễ hội dân gian ở nước ta. Hội Gióng diễn ra vào ngày 9 và 10 tháng 4 (Âm lịch) được ví như "một bảo tàng văn hóa, lưu giữ nhiều lớp phù sa văn hóa- tín ngưỡng". Lễ hội tôn thờ công đức của người anh hùng dân tộc, nhậm thể hiện sự hòa hợp trong gia đình, trong quốc gia, được thời hậu thế mong muốn thiên hạ thái bình.

Giá trị được bảo tồn của Hội Gióng

Hội Gióng là lễ hội được ưu tiên ở nước ta được đề cử để trình UNESCO xem xét, công nhận là *Di sản văn hóa phi vật thể di sản của nhân loại*.

Hội Gióng là một trong những lễ hội lớn của nước ta, miêu tả lại toàn bộ cuộc chiến đấu chống lại giặc ngoại xâm của cha ông ta (từ lúc chu sinh đến vũ khí, lúc lao động, lúc nghỉ ngơi cho đến khi kết thúc trận đánh, thắng giặc bắt sống và được tha). Hội Gióng được nhân dân địa phương lưu truyền từ đời này qua đời khác mà không làm mất đi nét đẹp của nó. Ghi chép của nhà nghiên cứu người Pháp G.Dumoutier từ năm 1893, cho đến ghi chép của GS.TS. Nguyễn Văn Huyền năm 1938, hay ghi chép của GS.Trần Quốc Vượng năm 1987 và các bài viết mới nhất của các nghiên cứu viên cho thấy sự thống nhất và nguyên vẹn trong Hội Gióng.

Theo GS.TS.Ngô Đức Thịnh - Ủy viên Hội đồng Di sản quốc gia, nét đẹp của lễ hội Gióng thể hiện ở những điểm sau: *Một là*: đây là lễ hội có từ lâu đời, tích hợp nhiều lớp văn hóa. Lễ ban đầu của lễ hội Gióng là lễ hội nông nghiệp. Vào tháng 4 khi mùa xuân ngấm vào đất bắt đầu mùa mới, trồng cấy, thu hoạch. Nhiều nghi lễ, nhiều tục trong lễ hội Gióng mang tính phồn thực của một lễ hội nông nghiệp. Thời Lý, Trần lễ hội Gióng bắt đầu thay đổi trở thành một hội sáng tạo ra một biểu tượng tinh thần của một chế độ ngoại xâm. Trải qua hàng nghìn năm lịch sử,

Thánh Gióng trở thành biểu tượng mang tính đa diện, thể hiện những phẩm chất và hành động của người anh hùng làng Gióng chống ngoại xâm, người bảo vệ cho mùa màng, người mang mưa gió thuận hòa đến các làng quê... và Thánh Gióng trở thành một trong 4 vị thánh bậc tu (thần) của người Việt Bắc.

Thứ hai, trong Hội Gióng có diện mạo dân gian, liên quan đến múa hát vui lao, múa hát... và diện mạo tiêu biểu nhất là diện mạo 3 trận đánh giặc Ân bằng ngôn ngữ biểu tượng.

Điểm thứ ba là tính nhân dân của Hội Gióng. Hội Gióng có sự tham gia của người dân, vì thế khâu lựa chọn cũng rất kỹ. Người ra chiến trường bình bõ ai là ông hùng, ai tham gia quân Gióng, ai tham gia quân giặc Ân. Ông hùng là biểu tượng của Gióng phải kiên cường, dũng cảm chăm sóc kẻ thù hàng tuấn trước khi đi đánh, con cháu người đó phải tiêu biểu, tốt thì mới được tham gia, nếu không tốt thì bỏ rơi ngay. Thông qua đó, người ta tỏ ra lòng kính trọng các gia đình phụng dưỡng. Họ coi việc tham gia vào diện mạo 3 trận đánh là một vinh dự, đây tính nhân dân, tính người dân không ai áp đặt.

Hội Gióng diễn ra trong không gian rất rộng. Lễ hội có hai tâm điểm là làng Phù Đổng và Sóc Sơn - nơi Gióng sinh ra và nơi ông bay về trời. Còn những làng khi Gióng đi qua, nơi Gióng nghỉ chân rồi đi thì trong dịp lễ hội, người ta đều tổ chức hội. Hội Gióng là hội của cộng đồng vùng, nên một quần thể lễ hội.

Hội Gióng đóng góp một phần quan trọng vào kho tàng Hội làng Việt Nam. Hội Gióng của những khát vọng nhân bản ngàn đời của con người, của nhân loại: Đốt sạch thói bình, cá nhân có trách nhiệm với quốc gia và gia đình khi cần cho các cá nhân công đồng Việt Nam, công đồng thế giới tăng cường khả năng đối thoại, thông qua những thông điệp lịch sử mà các thế hệ nhân dân đã ghi gấm trong diện mạo của Hội Gióng. Đây thực sự là một lễ hội của hòa bình và an lạc.

Bà Katherine Muller Marin Trưởng Bộ phận Văn phòng UNESCO Hà Nội cho biết: *"Khi tham gia lễ hội, tôi có thể hiểu được các quy trình và cách lễ hội theo tín ngưỡng dân gian là thế nào và nhận thấy Hội Gióng có đầy đủ các yếu tố để được trình lên UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại".*

Đánh giá cao sự tham gia của công đồng trong Hội Gióng, bà Katherine Muller Marin nhận xét: những người dân nơi đây đã chu đáo rất nhiều nhân lực và vật chất để trình di sản văn hóa này lên UNESCO. Sự đồng thuận của công đồng rất quan trọng, bởi đây là một trong những yêu cầu đầu tiên và các di sản được trình lên UNESCO.

Gìn giữ và phát huy giá trị của Hội Gióng trong thời hiện đại

Hội Gióng có để các yếu tố cần thiết để trở thành Di sản văn hóa phi vật thể để di sản của nhân loại, để biết là yếu tố cần để tham gia vào bảo tồn và phát huy giá trị của di sản. Điều quan trọng là bảo tồn di sản này trong những ngày hiện đại ngày nay ra sao?

Từ cuộc hội thảo khoa học quốc tế với chủ đề "Bảo tồn và phát huy lễ hội cổ truyền trong xã hội Việt Nam đương đại (Truyền thống Hội Gióng)" diễn ra tại Hà Nội trong các ngày 19 và 20/4/2010, bên cạnh việc khẳng định những giá trị tiêu biểu, để bảo vệ của Hội Gióng, nhiều tham luận còn đưa ra những hướng tiếp cận mới như: Vai trò người phụ nữ trong lễ hội Gióng và lễ hội hát Môn ở Hà Nội (TS.Phạm Lan Oanh, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam); Khai thác quá khứ cho mục đích đương đại (TS Đoàn Minh Châu - Cung văn hóa thanh niên); Đã đến lúc kể lại truyền thuyết Gióng (PGS.TS.Nguyễn Bích Hà, ĐH Sư phạm Hà Nội); Thánh Gióng - Thiên tráng ca sức mạnh và nhân cách người Việt (PGS.TS Bùi Quang Thanh, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam); Giữ mãi các biểu tượng trong Hội Gióng (TS.Vũ Anh Tú, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam)...

PGS.TS Đoàn Văn Bài - Phó Chủ tịch Hội Di sản văn hóa Việt Nam khẳng định: Lễ hội Gióng là sản phẩm văn hóa để biết, đáp ứng được nhu cầu học tập tinh thần của con người, những việc tốt cách là một loại hàng hóa để biết thì nó phải mang lại lợi ích kinh tế, nhưng nó vẫn phải để quan tâm giá trị tinh thần là chính, chứ không phải là lợi nhuận. Phần lõi của nó vẫn là tín ngưỡng, vui chơi, giải trí, giao duyên lành mạnh, cần với học tập để phục vụ yêu cầu của người dân chơi, tham gia lễ hội mang lại lợi ích cần để. Chúng ta phải làm sao để hai lợi ích đó hài hòa với nhau, đem lại vật chất và tinh thần cho cần để, cho chất sống văn hóa.

Th.s Vũ Ngọc Hoa ở Viện Văn hóa nghệ thuật VN nêu kiến nghị: Việc bảo tồn lễ hội nói chung, hội Gióng nói riêng cần có sự chung tay của các nhà nghiên cứu trong nhiều ngành như: văn hóa, lịch sử, dân tộc học, nhân học và của chính cần để học tập. Việc bảo tồn lễ hội một cách tự nhiên, phù hợp với những thực tiễn lịch sử, đánh giá lịch sử, quan điểm thẩm mỹ của cần để học tập mới có khả năng bảo tồn nguyên vẹn các giá trị văn hóa trong sinh hoạt lễ hội Gióng trong xã hội hiện nay.

Một suy nghĩ khác cho rằng: để bảo tồn và phát huy giá trị của Hội Gióng, cần để bảo không

gian cho lễ hội; bảo tồn các tài sản văn hóa, nghi lễ và trò chơi trong lễ hội; tạo môi trường thuận lợi để hoạt động lễ hội và du lịch tại Sóc Sơn phát triển lâu bền; nâng cao khả năng tiếp cận, quản lý lễ hội; xây dựng các tour du lịch văn hóa và lễ hội; nâng cao nhận thức văn hóa của người dân địa phương về giá trị di sản văn hóa mà mình đang nắm giữ; xây dựng chương trình quảng bá về ý nghĩa, giá trị của các di tích và lễ hội...

PGS-TS Nguyễn Chí Bền - Viện trưởng Viện Nghiên cứu Văn hóa nghệ thuật Việt Nam - chủ quan chức trì xây dựng Hội sở Hội Gióng nhận mạnh: "Chúng tôi đã làm hết sức mình cho hội sở và nó đã đáp ứng về khoa học, kỹ thuật. Trong hội sở này, chúng tôi cũng nêu nhu cầu gì pháp định giữ và phát huy giá trị của Hội Gióng, trong đó, điều đầu tiên là giáo dục công dân ý thức về giá trị của di sản để người ta giữ gìn. Bên cạnh đó, việc quảng bá giá trị của di sản là rất cần thiết. Việc biên soạn sách, truyền thuyết về Thánh Gióng sao cho cô đọng, bao quát. Rồi việc làm sao để công dân địa phương hiểu di sản cũng là việc để chúng ta quan tâm".

Ngày 31/8/2009, Hội sở đã có Lễ hội Gióng đã được các cơ quan chức năng của Việt Nam hoàn thành và được ghi tên trở về UNESCO tại Paris (Pháp)/.

Hàng Mai

